

Թեան յարմարեցնել աշխատելով, այլ ինքներա պէտք է սովորենք նրանից և մեր աշխարհային գործերն ու ձգտումները նրան յարմարեցնենք: Նա մեզ սովորեցնում է, թէ մարդկութեան բուն աշխատանքն ինչ պէտք է լինի, և մենք փոխանակ նորա տեղ մեր քաղաքակրթութիւնը դնելու, պէտք է հետամուտ լինենք, որ այդ աշխատանքը գլխաւոր և կենտրոնական տեղը բռնէ մեր քաղաքակրթական յառաջագիմութեան մէջ: «Քրիստոսի յայտնութիւնը», ասում է մեր ժամանակի մի պատմաբան, «ամէն բարոյական քաղաքակրթութեան միակ հիմքն է, և նայելով թէ ինչ չափով է ազդեցութիւն գործում այդ յայտնութիւնը՝ ըստ այնմ և կզօրանայ կամ կթուլանայ ազգերի բարոյական քաղաքակրթութիւնը»:

Կ. Վ.

Ի՞նչ ՊէՏԲ Ե՛ ԿԱՐԴԱՆ Ս. ԳԻՐԲԸ*.

Այն հարցը, թէ ինչպէս պէտք է կարգաւ և ուսումնասիրել Ս. Գիրքը, նոյնքան կարեւոր է, որքան՝ իւրաքանչիւր գործի յաջողութեան համար կարեւոր է սկսելուց առաջ որոշ ծրագիր կազմելը: Այս խնդրում թէ հաւատացողները և թէ չհաւատացողները պէտք է գնան միևնոյն ճանապարհով, եթէ ցանկանում են հասնել իրենց գլխաւոր նպատակին՝ Ս. Գրքի ընթերցանութեան և ուսումնասիրութեան ձեռնարկելով:

Ի՞նչ է ցանկանում հաւատացողը: Նա հաւատում է,

* Նեպլիւկի „Что есть истина“ գրքից:

որ կեանքի Գիրքը բովանդակում է իւր մէջ Աստուածային արդարութեան յաւիտենական ճշմարտութիւնը. նորա գլխաւոր նպատակն է ճանաչել կենդանի Աստուծոյ կամքը իւր յաւիտենական և անփոփոխ էութեամբ: Նորա համար Աստուածային Յայտնութիւնը պարունակում է իւր մէջ այն ամէնը, ինչ որ ի Հօրէ բղխեալ Ս. Հոգին յայտնել է մարդկանց իրենց հոգեւոր դաստիարակութեան և յաւիտենական փրկութեան համար, որպէս զի կարողանան ապրել բանականօրէն՝ համաձայն երկնաւոր Հօր կամքի յաւիտենական արդարութեան:

Հաւատացեալի համար, որին Փրկիչը ուսուցել է երկրպագել Աստուծուն հոգեւով և ճշմարտութեամբ, որին յայտնի է Պօղոս առաքեալի ասածը՝ «գիրն սպանանէ, այլ Հոգին կեցուցանէ» (Բ. Կորնթ. Գ. 6), Ս. Գրքի ուսումնասիրութեան գլխաւոր նպատակը պէտք է լինի յայտնութեան յաւիտենական և անփոփոխ հոգեւ ճանաչողութիւնը՝ զգուշանալով միանգամայն մեռցնող տառին յատուկ հակասութիւններէն ու կաշկանդաբից:

Այն հարցերը, թէ երբ, ո՞ւմ ձեռքով և ի՞նչ առթիւ է ասուել Աստուծոյ այս կամ այն խօսքը, հաւատացեալի համար, աստուածային արդարութեան յաւիտենական ճշմարտութեան նկատմամբ, ոչ մի նշանակութիւն ունենալ չեն կարող: Նորա համար ամբողջ յայտնութիւնը բղխում է կենդանարար Աստուծոյ Ս. Հոգուց և մի է իւր ամբողջութեամբ, որպէս անփոփոխ Աստուծոյ անփոփոխ խօսք՝ ունի ընդհանուր և յաւիտենական նշանակութիւն, որպէս կենդանի Աստուծոյ անսօտ կամք, որպէս Աստուածային արդարութեան յաւիտենական ճշմարտութեան երկրաւոր արտացոլումն:

Եւ հէնց այդ ներքին էութիւնը, Աստուածային արդարութեան այդ անփոփոխ յաւիտենական ճշմարտութիւնն է յաւիտենական կեանքի խօսքը, կենդանի ջրի աղբիւրը, որ յաւիտեան յագեցնում է հոգեւոր ծարաւը՝ կենդանարար հոգին, որ մենք պէտք է ըմբռնենք մեռցնող տառի ներքոյ: Ս. Գիրքը կարդալիս մեր գլխաւոր

ջանքը պէտք է լինի շարունակ յիշել, որ յայտնութեան իւրաքանչիւր մի խօսք իւր մէջ բովանդակում է կենդանարար հոգի, որ կեանքի Գրքի ոչ մի երես չի կարող յարաբերական, տեղական և ժամանակաւոր նշանակութիւն ունեցող մեռեալ տառ լինել, այլ որ այդ տառի ներքոյ անշուշտ թաքնուած է ընդհանուր և յաւիտենական նշանակութիւն ունեցող կենդանարար հոգի:

Մենք այնքան հակուած ենք ամէն բանի վերայ նայելու երկրաւոր կեանքի և նրա թաղէական շահերի նեղ և ստոր տեսակէտով, որ մեզ համար՝ դիւրութեամբ կամ ժայական մեկնութիւնների ենթարկուող, մեռցնող տառը վտանգաւոր փորձութիւն կարող է լինել՝ ծածկելով իւր տակ կենդանարար հոգին, դիւրութիւն տալով մնալու երկրի վերայ, երբ մեր մէջ ցանկութիւն չկայ վերանալու դէպի Աստուածային արդարութեան յաւիտենական ճշմարտութիւնը: Ջանանք բոլոր ուժով պաշտպանել մեզ մեռցնող տառի կաշկանդանքից՝ այն ամէնից, ինչ որ կարող է դարձնել մեր ուշադրութիւնը բացարձակից դէպի յարաբերականը, ընդհանուրից դէպի մասնաւորը, մի խօսքով՝ կենդանարար հոգուց դէպի մեռցնող տառը: Լաւ միտներս պահենք, որ Աստուածային Յայտնութիւնը տրուած է մարդկութեան—ոչ թէ նորա՝ հետաքրքրութեանը բաւականութիւն տալու, այլ նորա համար, որ կարողանայ հասկանալ Աստուածային արդարութեան յաւիտենական ճշմարտութիւնից այն, ինչ որ անհրաժեշտ է երկրաւոր կեանքի խորհուրդը ըմբռնելու և երկրի վերայ Աստուծոյ կամքը բանականօրէն կատարելու համար:

Մեր կողմից մեծ սխալ կը լինէր, եթէ ս. Գրքի մէջ փնտռէինք այն բոլոր հարցերի լուծումը, որ ծագում են մեր անյագ մտքի հետաքրքրութիւնից: Աստուածային արդարութեան յաւիտենական ճշմարտութիւնից Աստուած յայտնել է մարդկութեան այն, ինչ որ անհրաժեշտ է երկրաւոր կեանքի խորհուրդը հասկանալու և երկրի վերայ Աստուծոյ կամքը բանականօրէն կատարելու համար:

Ս. Գրքի մէջ չպէտք է որոնենք աստղաբաշխութեան,

երկրաբանութեան, բնագիտութեան կամ մարդակազմութեան վերաբերեալ այնպիսի հարցերի պատասխան, որոնք ոչ մի նշանակութիւն չունին մարդու երկրային կեանքի խորհուրդը հասկանալու նկատմամբ, և հաւատացած լինենք, թէ այնտեղ կը գտնենք այդ գիտութեանց վերաբերեալ բոլոր հարցերի պատասխանը, որոնք հարկաւոր են երկրաւոր կեանքի նպատակը հասկանալու և բանակաւորէն Աստուծոյ կամքը կատարելու համար:

Ս. Գրքի մէջ չպէտք է որոնենք պատմական անցքերի մանրամասն շարակարգութիւն՝ համաձայն «ժամանակակից գիտական մտքի» պահանջների, որոնք հիմնուած են աստիճանաբար զարգացման և մարդու հոգեւոր կեանքի իւր միջավայրից և շրջապատող հանգամանքներից լիովին կախումն ունենալու տեսութեան վերայ:

Ս. Գիրքը, ընդունելով մարդու կամքի ազատութիւնը, շարունակ յիշեցնում է, որ մարդկային կեանքի ուղիղ ընթացքը կախուած է միլիոնաւոր կենդանի, բանական և ազատ էակների անհատական հոգեւոր արժանիքից, և ոչ թէ մի տեսակ հասարակական մեքենայի գործունէութիւնից, որ առանց նպատակի, պատահաբար, այս կամ այն երևոյթն է յառաջ բերում: Նա չի մոռանում, որ Մովսէս ժամանակակից էր միլիոնաւոր ստոր և չնչին մարդկանց, այն ինչ ոչ միջավայրը և ոչ էլ հանգամանքները չկարողացան ստիպել նորան այնպէս զգալ, մտածել և ապրել, ինչպէս ապրում էին նորա ժամանակակից հրէաներն ու եգիպտացիները: Ս. Գիրքը չի մոռանում և այն, որ եթէ Սաւուղը կարող է դառնալ Պօղոս առաքեալ, հնարաւոր են և այլ հոգեւոր կերպարանափոխութիւններ՝ հակառակ հոգու աստիճանաբար զարգացման օրէնքի:

Յիշելով այս բոլորը, մենք հեշտութեամբ կը հասկանանք, որ Ս. Գրքի մէջ այն ամէնը, ինչ որ անանց և յաւիտենական նշանակութիւն ունի՝ կազմում է մի ներդաշնակ ամբողջութիւն, այն է՝ նորա կենդանարար հոգին, և որ Ս. Գրքի այդ կենդանարար հոգու ներդաշնակութիւնը, թարգմանելով ԺԹ. դարի ինտելիգենցիայի լեզուով՝

արտայայտուամ է «Ս. Գրքի աշխարհահայեացք, իդէալ և բարոյականութիւն» խօսքերով:

Ս. Գրքի աշխարհահայեացքը մեզ բացատրում է աշխարհի գոյութեան և մարդու երկրաւոր կեանքի խորհուրդը՝ միանգամայն որոշ կերպով պատասխանում է «ինչ է ճշմարտութիւնը» հարցին:

Ս. Գրքի իդէալը կամ առաջնորդող գաղափարը տալիս է մեզ աշխարհի կեանքի նպատակի մասին որոշ հասկացողութիւն և որոշ պատասխան այն հարցին, թէ ինչ է մարդու երկրաւոր կեանքի բանական նպատակը:

Ս. Գրքի բարոյականութիւնը տալիս է մեզ Աստուածային արդարութեան յաւիտենական ճշմարտութիւնից բղխող կազմակերպուած մի ծրագիր և կատարելապէս որոշ պատասխան այն հարցին՝ թէ ինչպէս պէտք է բանական և մաքուր կեանք վարել:

Իւրաքանչիւր հաւատացող, յուսով եմ, կը համաձայնի, որ այս բոլորը նորա համար կեանքի խնդիրներ են և որ առանց գիտակցաբար իւրացնելու այդ ամէնը՝ մենք չենք կարող գիտակցական—քրիստոնէական կեանքով ապրել, չենք կարող գիտակցական մի քայլ անգամ անել ժամանակակից աշխարհային կեանքի խառնաշփոթ լաբիրինթոսի մէջ:

Ինչ է ցանկանում չհաւատացողը մատչելով ս. Գրքի ուսումնասիրութեանը, նա գիտէ, որ ս. Գիրքը ճանաչուած է որպէս պետական, հասարակական և մասնաւոր կեանքի հիմք, ուստի և ինքն ոչ մի բանական քայլ չի կարող անել առանց հիմնաւորապէս ուսումնասիրելու պաշտօնապէս իբրեւ կեանքի հիմք ընդունուած աշխարհահայեացքը, իդէալը և բարոյականութիւնը, թէկուզ հէնց այն նպատակով, որ կարողանայ գիտակցաբար և բանականօրէն կռուել իրերի այդ ընդունուած կարգի դէմ: Նորա համար Ս. Գրքի ներքին էութիւնը միայն նշանակութիւն ունի, հրաժարուելով հաւատալուց յանուն բանականութեան, նա միմիայն յանուն բանականութեան էլ կարող է քննադատել Ս. Գիրքը, որպէս պաշտօնապէս ընդու-

նուած կեանքի հիմք, իսկ ս. Գրքի մեռցնող տառը նորա համար աւելի պակաս նշանակութիւն ունի, քան հաւատացեալի համար: Հրաժարութեամբ հաւատալուց յանուն բանականութեան, չհաւատացողը պարտաւոր է ժխտել Ս. Գրքը նոյնպէս յանուն բանականութեան, ոչ միայն որպէս Աստուածային յայտնութիւն, այլ և որպէս պաշտօնապէս ընդունուած կեանքի հիմք, և Ս. Գրքի փոխարէն ընդունել գիտակցաբար աւելի լաւ՝ բանականօրէն ապացուցանելով նորա առաւելութիւնը Ս. Գրքից:

Ամէն մի գործ դժուար է, եթէ սէրը չէ լուսաւորում և ջերմացնում: Աստուածային յայտնութիւնը իւր ամբողջութեամբ, որպէս նաև կեանքի իւրաքանչիւր մի խօսքը միանգամայն մատչելի և հասկանալի են նոյն իսկ ամենա հասարակ և ոչ գրագէտ մարդկանց, եթէ հաւատը բացել է նոցա հոգու աչքերը և եթէ սէրը հասկանալու ընդունակ է դարձրել նոցա սրտերը: Չհաւատացողի համար, ընդհակառակը, Ս. Գրքի կենդանարար հոգին ըմբռնելը շատ դժուարութիւններ ունի, որոնց յաղթելու համար հազիւ թէ մէկը բաւականաչափ զօրութիւն և եռանդ ցոյց տայ՝ առանց հաւատացեալի օժանդակութեան:

Այս կերպ մատչելով ս. Գրքի ուսումնասիրութեան՝ հաւատացողը հնարաւորութիւն կունենայ ստուգելու, թէ որքան գիտակցական է իւր հաւատը, իսկ չհաւատացողը՝ թէ որքան գիտակցական է իւր անհաւատութիւնը:

Մամբրէ վարդապետ

